

Lời BBT: Trong lịch sử Báo chí nói chung và Báo chí Cách mạng Việt Nam nói riêng, luôn gắn liền với lịch sử đấu tranh cách mạng và hoạt động lãnh đạo của Đảng Cộng sản Việt Nam đi từ thắng lợi này đến thắng lợi khác, đưa nước ta ngày càng đổi mới đi lên. Nhân kỷ niệm 86 năm ngày Báo chí Cách mạng Việt Nam (21/6/1925 - 21/6/2011), Tập san Thông tin KH&CN xin giới thiệu bài viết "Những kỷ lục Báo chí Việt Nam" của tác giả Nguyễn Văn Thanh để bạn đọc tham khảo.

Nhà báo Việt Nam đầu tiên

Nhà báo Việt Nam đầu tiên là Trương Vĩnh Ký (1837-1898), tên tự Sĩ Tải, thường gọi Pétrus Ký, quê ở Vĩnh Thành - Tân Minh - Vĩnh Long (nay thuộc Chợ Lách - Bến Tre). Ông là một học giả lớn, thạo 26 ngoại ngữ, tác giả của hơn 100 bộ sách, hàng nghìn bài viết, có vị trí trong nhiều hội khoa học quốc tế. Ông đã có những cống hiến xuất sắc cho các chuyên ngành: văn hóa, ngôn ngữ, địa lý, nhân chủng học... và được người đương thời xếp vào danh sách 18 nhà bác học hàng đầu thế giới. Ông thành lập, làm Tổng biên tập những tờ báo quốc ngữ đầu tiên, đồng thời là cây bút chủ chốt của rất nhiều báo khác và được coi là người đặt nền móng cho báo chí quốc ngữ Việt Nam.

Nhà báo Cách mạng Việt Nam đầu tiên

Danh hiệu này thuộc về Chủ tịch Hồ Chí Minh (1890-1969). Không những là một nhà chính trị xuất chúng, anh hùng giải phóng dân tộc, danh nhân văn hóa thế giới, Bác Hồ còn là một nhà thơ, nhà tư tưởng lớn và nhà báo cách mạng Việt Nam đầu tiên. Từ tháng 3/1922, lúc còn ở Pháp đến khi về nước (tháng 1/1941), Bác đã sáng lập, viết bài, trực tiếp tổ chức, biên tập nội dung, trình bày hình thức và

NHỮNG KỶ LỤC BÁO CHÍ VIỆT NAM

NGUYỄN VĂN THANH

phát hành 8 tờ báo cách mạng tiên phong: Le Paria, Thanh niên, Công nông, Lính cách mệnh, Thân ái, Đỏ, Việt Nam độc lập và Cứu quốc. Sau năm 1941, Bác còn thành lập, chỉ đạo và viết bài cho nhiều tờ báo khác, đồng thời đưa ra các quan điểm, phương pháp báo chí mới mẻ, tiến bộ mà phù hợp với phong trào báo chí cách mạng, báo chí hiện đại quốc tế. Bác thực sự là người khai sinh, thực hiện, định hướng, bảo trợ và phát triển nền báo chí cách mạng Việt Nam.

Nhà báo Việt Nam đầu tiên được cấp thẻ báo chí Liên Hợp quốc

Đó là Khuông Việt (1912-1978), tên thật Lý Vĩnh Khuông, các bút hiệu Phong Vũ, Việt Hà, Trần Văn Hai, quê Sóc Trăng. Ông xuất thân từ nghề thư viện, hăng hái tham gia làm báo, viết sách và sớm trở thành cộng tác viên mật thiết của những tờ báo lớn, đồng thời có vị thế trong

nhiều tổ chức chính trị, xã hội. Năm 1948, ông được Liên đoàn SFIO cử sang Pháp với tư cách nhà báo của Công chúng và đại biểu dự Đại hội lần thứ XI Đảng Xã hội Pháp. Tại đây, ngày 18/9/1948, ông trở thành nhà báo Việt Nam đầu tiên được cấp thẻ báo chí Liên Hợp quốc.

Nữ Tổng Biên tập đầu tiên

Kỷ lục trên dành cho nữ sĩ Sương Nguyệt Anh (1864-1922), tên thật là Nguyễn Ngọc Khuê, quê Bến Tre, con gái nhà thơ yêu nước Nguyễn Đình Chiểu. Nhận lời mời của các đồng nghiệp, đầu năm 1918 bà lên Sài Gòn (nay là thành phố Hồ Chí Minh) làm Tổng Biên tập tờ Nữ giới chung và phụ trách báo này trong suốt thời gian tồn tại của nó.

Người đầu tiên cách tân báo chí

Lịch sử báo chí Việt Nam từng chứng kiến nhiều hoạt động cải tổ và những nhà báo cách tân. Người đầu tiên cách

tân báo chí Việt Nam là Hoàng Tích Chu (1897-1933), quê Bắc Ninh. Năm 1921, ông bước vào nghề báo, giúp việc cho Nam phong tạp chí. Năm 1923, sang Pháp bồi dưỡng nghiệp vụ báo chí và năm 1927 về nước, đốc sức cải cách báo chí Việt Nam. Thực hiện lối viết mới, gọn gàng, sáng sủa, giàu lượng thông tin, đề cập đến những vấn đề thiết thực trong cuộc sống hàng ngày của số đông dân chúng. Các bài xã luận viết rút ngắn, sắc bén, hàm súc như khẩu hiệu. Những tin, bài quan trọng và sốt dẻo được đưa lên trang đầu. Hình ảnh minh họa chú trọng tính hấp dẫn và ngộ nghĩnh... Ông là chủ bút 4 tờ báo lớn (Khai hóa, Hà thành ngộ báo, Đông Tây, Thời báo), làm đảo lộn quan niệm và phương thức làm báo đương thời, gây tranh luận sôi nổi và cũng hứng chịu nhiều đả kích, song vẫn được đa số bạn đọc hoan nghênh và nhiều nhà báo học theo.

Chủ tịch Hội Nhà báo Việt Nam đầu tiên

Ngày 27/12/1945, tại trụ sở Hội Văn hóa cứu quốc ở Hà Nội, gần 100 nhà báo thay mặt báo giới cả nước họp và lập ra Đoàn Báo chí Việt Nam. Ông Nguyễn Tường Phượng (tạp chí Tri tân) được cử giữ chức Chủ tịch, các ông Nguyễn Tấn Gi Trọng (Tổng Giám đốc Nha Thông tin tuyên truyền) và Đỗ Đức Dục (báo Độc lập) làm Phó Chủ tịch, ông Nguyễn Huy Tường (nhà văn) làm Tổng thư ký. Kháng chiến chống Pháp toàn quốc bùng nổ, Đoàn Báo chí Việt Nam đổi tên thành Đoàn Báo chí

kháng chiến - tiền thân của Hội Nhà báo Việt Nam và ông Nguyễn Tường Phượng được coi là Chủ tịch Hội Nhà báo Việt Nam đầu tiên.

Người có nhiều bút danh nhất

Chủ tịch Hồ Chí Minh cũng là người có nhiều bút danh nhất. Trong hơn 170 tên gọi, bí danh, biệt hiệu... của Bác, có khoảng 100 bút danh báo chí thường dùng.

Báo quốc ngữ đầu tiên

Khai sinh sớm nhất trong làng báo quốc ngữ Việt Nam là Gia Định báo. Tờ báo tổng hợp này do Trương Vĩnh Ký khởi xướng và làm Chủ nhiệm, có khuôn khổ 32 x 25cm, ra hàng tuần tại Sài Gòn và tồn tại suốt 44 năm sau khi phát hành số đầu vào ngày 15/4/1865.

Báo Cách mạng đầu tiên

Tuần báo Thanh niên do Nguyễn Ái Quốc sáng lập rồi trực tiếp chỉ đạo đã trở thành cơ quan ngôn luận trung ương của Tổng bộ Việt Nam Thanh niên Cách mạng Đồng chí Hội, là tờ báo cách mạng đầu tiên. Khuôn khổ 19 x 13cm, in bằng tiếng Việt trên giấy sếp tại Quảng Châu (Trung Quốc), số báo thứ nhất xuất bản ngày 21/6/1925 và ngày đó sau này được vinh dự chọn làm Ngày Báo chí Việt Nam.

Báo đầu tiên của Đảng Cộng sản

Đó là tờ Tranh đấu, do Trịnh Đình Cửu chỉ đạo biên tập, in bằng tiếng Việt trên giấy sếp tại Quảng Châu (Trung Quốc), dày 4 trang, khuôn khổ 31,5 x 22cm. Số đầu tiên ra ngày 15/8/1930.

Báo đầu tiên của người Việt yêu nước xuất bản ở nước ngoài

Danh hiệu trên dành cho báo Le Paria (Người cùng khổ) - cơ quan ngôn luận của Hội Liên hiệp Thuộc địa do Nguyễn Ái Quốc sáng lập và làm Chủ nhiệm kiêm Chủ bút, xuất bản tại Paris (Pháp); mỗi số in khoảng 1.000-5.000 tờ, một nửa lưu hành ở Pháp, nửa còn lại gửi tới các thuộc địa của Pháp ở châu Phi và Đông Dương. Số đầu tiên ra ngày 1/4/1922; đình bản tháng 4/1926 (sau số 38).

Báo Việt Nam đầu tiên phát hành ở châu Âu

Từ tháng 4/2000, một số báo chí Việt Nam được trực tiếp in và phát hành tại châu Âu với báo thực hiện thí điểm đầu tiên là tờ Le Courier du Vietnam - tờ báo duy nhất xuất bản hàng ngày tại Việt Nam bằng tiếng Pháp của Thông tấn xã Việt Nam.

Báo có hội đồng biên tập đông nhất

Đó là tạp chí Ngôn ngữ và Đời sống của Hội Ngôn ngữ học Việt Nam, xuất bản từ năm 1994, với Hội đồng Biên tập luôn không dưới 15 người.

Báo tồn tại ngắn nhất, lâu nhất

Trong lịch sử báo chí Việt Nam, có những tờ tồn tại rất ngắn: chỉ xuất bản một số rồi đình bản vĩnh viễn; sớm nhất là báo Le Nha que (Nhà quê) - diễn đàn của thanh niên do Nguyễn Khánh Toàn làm Chủ nhiệm, in bằng tiếng Pháp tại Sài Gòn, khuôn khổ 62 x 44cm - chỉ ra được đúng 1 số vào ngày 11/2/1926 rồi bị chính quyền

thực dân cầm hãn. Ngược lại, có nhiều tờ tồn tại liên tục mấy chục năm - điển hình là báo Lao động của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam. Từ khi ra số đầu vào ngày 20/7/1946, báo liên tục phát triển, ngày nay vẫn đang lớn mạnh và được bạn đọc cả nước mến mộ.

Báo đổi tên nhiều lần nhất

Đó là tạp chí Cộng sản - cơ quan lý luận và chính trị của Trung ương Đảng Cộng sản Việt Nam. Số đầu tiên ra ngày 5/8/1930 với tên tạp chí Đò, sau đó đổi tên thành: Cộng sản (ngay năm 1930), Bôn-sê-ích (1935), Sinh hoạt nội bộ (1947), Học tập (1955-1976) và Cộng sản (1941, 1943, 1950 và từ 1977 tới nay). Như vậy, tính đến nay, tạp chí Cộng sản đã đổi tên không dưới 4 lần.

Báo có nhiều văn phòng đại diện nhất

Kỷ lục này thuộc về tờ Lao động của Tổng Liên đoàn Lao động Việt Nam. Ngoài tòa soạn và trụ sở chính đặt tại Hà Nội, báo còn có 9 văn phòng đại diện ở các tỉnh thành khác dọc theo cả nước: Quảng Ninh, Hải Phòng, Nghệ An, Thừa Thiên Huế, Đà Nẵng, Dak Lak, Khánh Hòa, Thành phố Hồ Chí Minh và Cần Thơ.

Bản tin phát sóng quốc tế đầu tiên

Ngày 15/9/1945, đúng 13 ngày sau khi Chủ tịch Hồ Chí Minh đọc Tuyên ngôn độc lập tại Quảng trường Ba Đình khai sinh nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa, từ Đài Vô tuyến điện Bạch Mai (Hà Nội) phát đi cả nước và toàn thế giới bản tin phát sóng

quốc tế đầu tiên. Các bản tin mang ký hiệu viết tắt là VNTTX (Việt Nam Thông tấn xã), VNA (Vietnam News Agency), AVI (Agence Vietnamienne d'Information) với nội dung công bố danh sách Chính phủ lâm thời nước Việt Nam Dân chủ Cộng hòa và toàn văn Tuyên ngôn độc lập bằng 3 thứ tiếng Việt - Anh - Pháp, thông báo với thế giới sự chính thức ra đời của nước Việt Nam mới.

Đài Phát thanh đầu tiên

Kỷ lục trên thuộc về Đài Phát thanh Sài Gòn (Radio Saigon), được xây dựng ở vùng Chí Hòa vào năm 1929, quản lý bởi Công ty Truyền thanh Đông Dương (Société Indochinoise de Radio-diffusion). Đến tháng 6/1930, Đài có chương trình phát thanh mỗi ngày 2 buổi (sáng và chiều). Từ ngày 1/9/1939, phát liên tục từ 6 giờ 30 đến 20 giờ 35 bằng các thứ tiếng Việt, Pháp, Anh, Bắc Kinh và Quảng Đông. Giữa năm 1975, Đài đổi tên thành Đài Tiếng nói nhân dân Thành phố Hồ Chí Minh. Hiện nay mỗi ngày phát hơn 20 giờ với trên 50 chương trình, qua hai làn sóng AM và FM.

Đài Truyền hình đầu tiên

Đó là Đài Truyền hình Sài Gòn, được xây dựng và hoạt động từ năm 1966, trụ sở đặt tại số 9 đường Hồng Thập Tự (nay là số 9 đường Nguyễn Thị Minh Khai, Quận 1, thành phố Hồ Chí Minh). Ngày 26/4/1966, công binh Hải quân Mỹ và hãng thầu RMK-BRJ đã khởi công xây dựng trụ phát tuyến và các cơ sở cần thiết. Trụ này cao 92m, trên

chóp lại có một dây trời cao 26m, tổng cộng là 118m. Hạ tầng của Đài gồm một tòa nhà thu hình rộng gần 1.000m², một phòng phát tuyến rộng khoảng 200m² và một nhà máy phát điện rộng 155m². Chi phí xây dựng là 640.000 USD (tương đương 75.530.000 đồng Việt Nam khi đó) và các dụng cụ vô tuyến truyền hình trang bị trị giá 650.000 USD (tương đương 77 triệu đồng). Công trình hoàn tất tháng 10/1966 và Đài bắt đầu hoạt động ngày 7/12/1966 trên Kênh 7, phát hình đen trắng... Từ ngày 1/5/1975, Đài đổi tên là Đài Truyền hình thành phố Hồ Chí Minh.

Đài Truyền hình đầu tiên đưa công nghệ truyền hình số mặt đất lên sóng

Truyền hình kỹ thuật số mặt đất (Digital Video Broadcasting - Terrestrial - DVB-T) là công nghệ truyền hình mới trên thế giới, dù mới được phát minh từ giữa thập niên 1990 nhưng đã phát triển mạnh mẽ và lan rộng khắp nơi. Ở Việt Nam, ngày 3/2/2002 được phép của Chính phủ, Đài Phát thanh và Truyền hình Bình Dương là đài đầu tiên chính thức lên sóng thử nghiệm công nghệ truyền hình số mặt đất. Từ ngày 1/6/2002, Đài này đã nâng số thời gian phát sóng lên cả 24 giờ trong ngày.

Luật Báo chí đầu tiên ban hành tại Việt Nam

Ngày 29/7/1881, Quốc hội Pháp thông qua Luật Báo chí mang tên Đạo luật về Tự do báo chí. Luật này được ban hành ở Nam Kỳ (toàn vùng Nam Bộ

ngày nay) là lãnh thổ bảo hộ (thuộc địa) theo Nghị định của Toàn quyền Đông Dương ngày 12/9/1881 và được áp dụng từ ngày 22/9/1881, đã có ý nghĩa tiến bộ nhất định, tạo điều kiện pháp lý khá thuận lợi cho việc thành lập và hoạt động của báo chí đương thời ở miền Nam Việt Nam.

Nghiệp đoàn báo chí đầu tiên

Được phép của Toàn quyền Đông Dương Albert Sarraut, nghiệp đoàn báo chí đầu tiên ở Việt Nam mang tên Nghiệp đoàn Báo chí thuộc địa ra đời ngày 8/9/1917. Trụ sở chính của Nghiệp đoàn đặt tại Sài Gòn và Chủ tịch là Lucien Héloury, Phó Chủ tịch là Nguyễn Văn Của. Nghiệp đoàn được thành lập với mục đích chủ yếu bảo vệ quyền lợi của những người làm báo. Nghiệp đoàn có nhiệm vụ giúp đỡ hội viên nếu họ bị khó khăn, bệnh tật, nợ nần hoặc bị truy tố trước tòa án; đóng vai trò trung gian trong các cuộc hòa giải những hội viên nếu có tranh chấp xảy ra...

Trường đào tạo cán bộ viết báo đầu tiên

Trường Huỳnh Thúc Kháng là trường đào tạo cán bộ viết báo đầu tiên của Việt Nam và cũng là trường duy nhất trong thời kỳ chống Pháp. Đây là một cơ sở đào tạo ngắn hạn (mỗi khóa khoảng 3 tháng). Tuy số học viên không đông, nhưng khá quy mô về nội dung học và thành phần người tham gia giảng dạy. Ông Đỗ Đức Dục - Phó Bí thư Tổng bộ Việt Minh, Chủ nhiệm báo Độc lập làm Giám đốc; ông

Xuân Thủy - Ủy viên Thường trực Tổng bộ Việt Minh, Chủ nhiệm báo Cứu quốc làm Phó giám đốc; 3 Ủy viên của Ban Giám đốc là các ông Như Phong, Đồ Phồn và Tú Mỡ. Lớp học tổ chức ở khu rừng Bờ Rạ thuộc tỉnh Thái Nguyên. Khóa đầu khai giảng ngày 4/4/1949, có hơn 42 học viên (với 3 nữ) của các báo trung ương, của quân đội, các ngành, đoàn thể, liên khu... và cả người của ngành thông tin. Đội ngũ giảng dạy đông tới 29 giảng viên. Chương trình khóa học khá nhiều trong thời gian 3 tháng, gồm ba phần: lý thuyết, chuyên môn và thực hành. Về lý thuyết, có các bài khái niệm, lịch sử báo chí, điều kiện của người viết báo và còn có cả tình hình trong nước, thế giới. Về chuyên môn, có các bài dạy làm phóng sự, điều tra, phỏng vấn, xã luận, tiểu thuyết, thơ ca, tùy bút, nhạc, kịch, châm biếm, cách soạn tin, viết tin và có cả bài hướng dẫn cấu tạo một tờ báo, tổ chức tòa soạn, việc in báo, việc phát hành. Còn về thực hành, có việc thi viết các loại văn, phóng sự, điều tra, phỏng vấn. Mỗi tổ học tập trong lớp lập ra tờ báo của tổ mình.

Hãng Thông tấn đầu tiên và duy nhất

Đó là Thông tấn xã Việt Nam với trụ sở chính đặt tại phố Lý Thường Kiệt, quận Hoàn Kiếm, Hà Nội. Trước năm 1945, nước ta không có hãng thông tấn, tin tức chủ yếu do các hãng tin của Pháp và phương Tây phát ra thông qua Sở Tuyên truyền Báo chí của Pháp. Ngay trong Cách mạng tháng Tám, khi vừa

tiếp quản Hà Nội, Nha Thông tin thuộc Bộ Tuyên truyền trong Chính phủ lâm thời đã cho lập Việt Nam Thông tấn xã với ngày làm việc đầu tiên vào 23/8/1945 có chức năng thu và khai thác tin của AFP ở Sài Gòn và Paris. Đến ngày 15/9/1945, Việt Nam Thông tấn xã đã phát sóng ra thế giới bản tin đầu tiên cùng toàn văn Tuyên ngôn độc lập và chính thức chọn đây làm ngày thành lập. Trong thời kỳ kháng chiến chống Mỹ, bộ phận biệt phái của Việt Nam Thông tấn xã ở Nam Bộ đã đứng ra thành lập Thông tấn xã Giải phóng - cơ quan thông tin chính thức của Mặt trận Dân tộc Giải phóng miền Nam Việt Nam và Chính phủ Cách mạng lâm thời Cộng hòa miền Nam Việt Nam - vào ngày 12/10/1960. Sau khi đất nước thống nhất năm 1975, Thông tấn xã Giải phóng hợp nhất với Việt Nam Thông tấn xã. Tới ngày 12/5/1977, Việt Nam Thông tấn xã được đổi tên thành Thông tấn xã Việt Nam theo Nghị quyết số 84 của Ủy ban Thường vụ Quốc hội nước Cộng hòa xã hội chủ nghĩa Việt Nam. Từ đây, Thông tấn xã Việt Nam chính thức là cơ quan sự nghiệp thuộc Chính phủ, thực hiện chức năng thông tấn nhà nước trong việc phát hành tin, văn kiện chính thức của Đảng và Nhà nước; cung cấp thông tin phục vụ yêu cầu lãnh đạo của Đảng và quản lý của Nhà nước; thu thập thông tin, phổ biến thông tin bằng các loại hình báo chí phục vụ các đối tượng có nhu cầu trong và ngoài Việt Nam...

N.V.T

Số 3
2011